

РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

Оксана КАЛЮЖНА (Кіровоград, Україна)

У статті розглянуто вплив вищої школи на розвиток мистецьких компетентностей майбутніх педагогів-музикантів.

***Ключові слова:** предметна компетентність, педагоги-музиканти, музична освіта, естетичне виховання.*

В статье исследуется влияние высшей школы на развитие предметных компетентностей будущих педагогов-музыкантов.

***Ключевые слова:** предметная компетентность, педагоги-музыканты, музыкальное образование, эстетическое воспитание.*

In this article an influence of high school on the development of artistic competence music teacher is investigating. Also there is investigating the peculiarities of musical upbringing of the future music teacher in the system of continuing education on the basis of source's base with considering the latest legislative documents. The necessity of development theoretical and methodological principles of training highly qualified teachers-musicians that caused the problem studied in this article. The author thinks that high school

promotes the artistic competence of students formation through involvement of teachers to introduce proprietary methods based on local folklore feature.

Key words: *subject expertise, music teacher, musical education, esthetic upbringing.*

Постановка проблеми. У сучасному світі, який характеризується глобалізацією, зміною технологій, переходом до постіндустріального, інформаційного суспільства та іншими, властивими сучасній цивілізації рисами, розвиток людини є головною метою, ключовим показником і основним важелем сучасного прогресу та має реальну цінність, оскільки підвищує якість життя людини та формує інтелектуальний і культурний потенціал кожної нації.

Становлення творчої індивідуальності фахівця вважається однією з глобальних проблем, яку намагається вирішити вища школа. Отже, на сучасному етапі перебудови вищої школи актуалізується проблема професійно-педагогічної підготовки вчителів предметів естетичного циклу, зокрема музики, на музично-педагогічних та мистецьких факультетах педагогічних університетів [2, с. 9–11].

Для повноцінного засвоєння і плідного практичного використання системи знань, умінь та навичок, які отримує студент-музикант під час навчання у вищому навчальному закладі, має спиратися на принципи безперервності освіти, системності і послідовності засвоєння знань, міжпредметних зв'язків, активності та самостійної діяльності, створення особистісно значущих ситуацій.

Майбутній вчитель музики повинен не тільки добре знати свій предмет, йому необхідно засвоїти певну суму філософських, естетичних, соціальних, психолого-педагогічних знань і вміти їх застосовувати в своїй роботі. Соціально-культурний досвід у застосуванні до музично-педагогічної освіти означає професійну компетентність і методичну оснащеність [2, с. 78].

Досягти певного рівня особистісної і професійної спрямованості з моменту усвідомлення себе, своїх здібностей, можливостей в тій чи іншій галузі людської діяльності можливо за умови поєднання впливу зовнішніх факторів і системи внутрішніх особистісних перетворень.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчує наявність таких підходів до визначення поняття «компетентність»: здатність, здібність (Т.Єрмаков), як досвід (І.Бех), певний набір умінь, навичок (О.Биковська), синтез психічних якостей (О.Кононко), ефективна модель дії (В.Слот).

Виклад основного матеріалу. Питання підвищення предметної компетентності молодого вчителя розглядалися в аспектах: професійної підготовки та діяльності вчителя (А.Алексюк, Н.Андрієвська, О.Апраксина, Н.Ничкало, О.Пехота, Т.Сущенко та інші); теоретичних основ формування

особистості вчителя в процесі професійної підготовки (Ф.Гоноболін, М.Кухарев, Н.Кузьміна та інші); формування особистості вчителя (С.Сисоєва, В.Сластьонін, О.Шербаков та інші); шляхів удосконалення навчально-виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах (Г.Пономарьова, В.Тюріна та інші); специфіки підготовки до професійної діяльності вчителя музики у зв'язку з організацією певних видів музичної діяльності учнів (Л.Арчажникова, М.Лещенко, М.Моїсєєва та ін.).

Видатні науковці минулого і сьогодення концентрували свою увагу на успішній професійній діяльності особистості в залежності від її природних нахилів, здібностей і вмінь (Я.Коменський, А.Дістервег, Г.Сковорода, О.Духнович); оволодінні педагогічними вміннями та технікою (І.Песталоцці, А.Макаренко); поєднанні педагогічних здібностей, професіоналізму і педагогічній майстерності (К.Ушинський, С.Шацький, В.Сухомлинський).

Метою статті є з'ясування можливостей вищої школи у напрямку розвитку мистецьких компетентностей майбутніх педагогів-музикантів.

Категорія компетентності є результатом нової економіки та нового підходу стосовно людських ресурсів. Виникла вона внаслідок втрати якості адаптації до умов, що швидко змінюються, та не співвідноситься з традиційною системою понять класичної науки. Поняття «компетентності» в сучасній літературі визначається як досконале володіння знаннями, справою, як результат освіти та виховання, як творче застосування отриманих знань у проблемних ситуаціях.

Компетентність, у практично-орієнтованому розумінні, це досвідченість як вмільість ефективно вирішувати певні практичні задачі, використовуючи при цьому відповідні наукові знання. Під практичною задачею ми розуміємо мету, що передбачає зміну зовнішньої ситуації у відповідних умовах. Практична задача відрізняється від навчальної задачі тим, що метою практичної задачі є психологічна зміна її суб'єкта. По іншому, навчальна задача передбачає оволодіння суб'єктом новим знанням, новим способом дії і в цьому вбачається її психологічна зміна, оскільки до її розв'язання у своєму інтелектуальному фонді у нього не було своїх способів дій. Отже, набувши їх у результаті виконання навчальної задачі, суб'єкт змінив себе психологічно, додав до свого інтелектуального фонду нову часточку. Таким чином, чим глибші і змістовно різноманітніші знання отримує суб'єкт, тим ширше коло практичних задач він спроможний науково відповідно вирішувати [5].

Донедавна категорія компетентності пов'язувалася здебільшого з поняттями «майстерність», «професіоналізм», «професійна діяльність» (І.Зязюн, В.Сухомлинський), а нині увага приділяється тим визначенням, які пропонують європейські країни, а саме «компетентність» – це здатність особистості розв'язувати складні поліфункціональні завдання в різних галузях людської діяльності, дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в

повсякденному, професійному, соціальному житті, виконувати завдання конкретного виду конструктивної діяльності людини [3].

Грунтуючись на аналізі науково-педагогічних джерел, предметна компетентність вчителя трактується як інтегративна якість, яка характеризується сукупністю знань, вмінь, навичок та особистісних якостей, якими володіє майбутній вчитель при забезпеченні методичної функції своєї професійної діяльності. Предметна компетентність це мобільність знань (постійне відновлення знань для успішного рішення завдань в певних умовах), гнучкість методу (застосування того або іншого методу в залежності від умов), критичність мислення (творче, нестандартне мислення), відповідальність за дії [4].

Однією з базових компетентностей випускників мистецького факультету педагогічного університету є мистецька компетентність. Вона розглядається нами як здатність до розуміння і творчого самовираження у сфері музичного, образотворчого та інших видів мистецтва. Вагома роль у формуванні мистецької компетентності належить викладачам вищих навчальних закладів, котрі мають допомогти найбільш повно розкрити, а потім і реалізувати таланти та здібності кожного студента.

Вивчення стану проблеми в практиці роботи вищих навчальних закладів (Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Інституту мистецтв Київського національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова), виявлення ролі викладачів у формуванні базових компетентностей студентів проводилося шляхом анкетування. Педагогам ми пропонували ряд питань: «Яким чином Ви впливаєте на розвиток виконавської майстерності студентів?», «Що сприяє розвитку художньо-естетичних смаків студентів?», «Що допомагає Вам розкрити таланти та здібності кожного студента?», «Які методи пізнавально-практичної діяльності Ви використовуєте для культурного самовираження особистості?», «Дайте загальну оцінку сформованості мистецьких компетентностей студентів».

Аналіз анкетування свідчить, що основні завдання, які перед собою ставлять викладачі вищих навчальних закладів полягають у формуванні таких складових мистецьких компетентностей майбутніх педагогів-музикантів:

- практичної, що сприяє оволодінню виконавськими навичками, формуванню музичних, ритмічних, вокальних та акторських здібностей, музично-естетичного смаку;
- творчої, що забезпечує розвиток виконавської майстерності, вирішення творчих завдань, потреби особистості у творчій самореалізації;
- соціальної, що передбачає наслідування національних традицій в українській вокально-хоровій та інструментальній спадщині; навичок професійного та соціального партнерства.

Опитування педагогів вищих навчальних закладів та аналіз одержаних результатів вказують на необхідність:

- модернізації системи науково-методичної роботи на основі інноваційних технологій та передового педагогічного досвіду;
- залучення педагогів-практиків до дослідно-експериментальної роботи;
- впровадження методики обміну досвідом в практику вищих навчальних закладів.

Педагогічна професія ставить дуже високі вимоги до сучасного педагога-музиканта, діяльність якого спрямована на привертання уваги учнів та вихованців до мистецтва взагалі та музики зокрема; формування інтересу до музичного мистецтва, класичної та сучасної музики; пробудження бажання займатися музикою; мотивація учнів та вихованців на підвищення рівня своїх знань у сфері музичного мистецтва; розвиток вокальних даних та виконавської майстерності, спонукання до самостійної роботи; вироблення спеціальних вмінь, спрямованих на оволодіння музичним інструментом чи робота над вдосконаленням виконавської майстерності.

Формуванню міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей майбутніх педагогів-музикантів, на нашу думку, сприятиме урізноманітнення програм вокальних та інструментальних ансамблів заняттями з акторської майстерності, художнього слова, іміджу виконавця, зі сценічного руху та танцювальних і акробатичних елементів. Організовані таким чином заняття будуть сприяти формуванню мистецьких компетентностей студентів, що дозволить їм повноцінно реалізувати себе в сучасних умовах, а в майбутньому успішно виконувати і вирішувати коло професійних і життєвих завдань.

На нашу думку, формуванню мистецьких компетентностей студентів мистецьких факультетів вищих навчальних закладів сприятиме залучення викладачів до запровадження авторських методик (методичних посібників з додатками у вигляді накопиченого нотного матеріалу та репертуарних списків) з урахуванням фольклорних, етнічних особливостей певного регіону (програми фольклорних ансамблів та оркестрів народних інструментів), з урахуванням останніх тенденцій сучасного музичного мистецтва (програми ансамблів сучасної естрадної пісні, вокально-інструментальних ансамблів).

Висновки. Таким чином, актуальність досліджуваної проблеми, необхідність її ґрунтовного наукового осмислення, а також суперечності між соціальним запитом на високий рівень підготовки кваліфікованих фахівців та можливостями вищої школи у напрямку розвитку мистецьких компетентностей педагогів-музикантів зумовлюють необхідність розроблення теоретико-методичних засад підготовки високкваліфікованих педагогів-музикантів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Растригіна А.М. Самореалізація на уроках музики як засіб становлення внутрішньої свободи особистості школяра / А.М.Растригіна // Наукові записки Ніжинського держ. педагогічного ун-ту. – №2. – 2005. – С.41–43.
2. Костина Л.М. Эстетическое воспитание будущего учителя музыки через восприятие музыкальных образов / Л.М.Костина // Вісн. Міжнародного Слов'янського ун-ту. Серія «Мистецтвознавство», т. 4. – №1. – С. 77-81. Библиогр.: с. 81. – 500 прим. – ISSN 1562-9961.
3. Костіна Л.М. Зміст професійної діяльності вчителя музики / Л.М.Костіна // С.Рахманінов: на зламі століть (вип. 5): Збірка матеріалів Міжнародного симпозіуму «С.Рахманінов: на зламі століть» – Харків, СПДФО, 2008. – 496 с. ISBN 978-966-372-220-7.
4. Професійна освіта : слов. / укл. С.У.Гончаренко : за ред. Н.Г.Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
5. Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: Монографія / За загальною редакцією І.А.Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Калюжна Оксана Іванівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: мистецька компетентність, майбутні педагоги-музиканти, професійна освіта.